

Ranum Kirkes 100 års jubilæum 2009

Festskrift 2009
Udgivet af Ranum menighedsråd
Redaktion: John Vestergaard
Grafisk tilrettelæggelse og sats: Per Eskildsen
Tryk: Grafisk Hus Løgstør A/S
Foto: forsidebilledet, samt billederne side 3, 4, 19, 21, 23, 25, 26, 27 og 29
er alle © nigel.hopwood@gmail.com

Ranum Kirkes 100 års jubilæum 2009

Indhold

Forord.....	6
<i>Af redaktøren</i>	
Endelig var tiden inde!	7
<i>Af Erik Knudsen</i>	
Historien om de 2 tårne	11
<i>Af Ulrik Holm</i>	
Alterbilledet i Ranum kirke. At blive grebet.	18
<i>Af Ninni Lodahl Gjessing</i>	
Kirkeklokkerne ved Ranum Kirke	21
<i>Af Leon Toft Jensen</i>	
Ranum kirkes orgler	22
<i>Baseret på to artikler fra Ranum Staten 1976</i>	
Ranum kirkegård	24
<i>Af Inger Holmgaard</i>	
Kirkens restaurering i 1999	26
<i>Af Kristen Winther-Sørensen</i>	
Efterskrift	30
<i>Af John Vestergaard</i>	
Program	32

Forord

Af redaktøren

Velkommen til Jubilæumsskriftet i anledning af Ranum kirkes 100 års jubilæum. Med et udvalg af artikler om kirken her i Ranum, som giver et indblik i kirkens spændende historie. Vi kommer vidt omkring i kirkens historie. Vi kommer til at høre noget fra dengang kirken ikke var bygget endnu. Fra de tårnes bygning, og den besværlige proces der førte frem at de kunne bygges. Fra det fantastiske alterbillede. Fra nogen som man ikke ser så meget til, nemlig klokkerne i tårnene. Fra det store orgel, dækket af egetræ. Fra kirkegården. Fra den omfattende restaurering i 1999.

Desuden er der bag på festskriftet et program for selve dagen hvor jubilæet markeres, nemlig pinsedag 31. maj 2009.

Rigtig god læselyst!

Tak til fotograf Nigel Hopwood for de fantastiske billeder; til Leo Bech for digtning af en ny jubilæumssang; til Malle Hansen for digtningen af de oprindelige jubilæumssange; til Skjold Hansen for et utrætteligt arbejde med at bevare kirkens historie; til Sparekassen Midtjylland for støtte til fremstilling af en affotografering af en skitse til altertavlen, samt det fine kunstværk i sten, der skal stå nord for kirken, hvor det udgåede elmetræ står.

Endelig var tiden inde!

Ranum fik sin kirke den 23. maj 1909.

Stærkt ønsket – Godt forberedt – Vel udført!

Af Erik Knudsen

I flere hundrede år benyttede folk fra Ranum og omegn kirkerne i Åle, Malle, Vilsted, Munksjørup og Vitskøl. Utallige gange har folk været trætte af at skulle gå så langt for at komme i kirke. I tiden indtil reformationen omkring 1536 var det katolske kappelaner fra Vitskøl kloster, der betjente egnens kirker. Efter Reformationen kom Ranum først under Vitskøl sogn, dernæst i 1573 under Bjørnsholm sogn.

De kirkelige handlinger blev efter reformationen flyttet fra den lille Åle kirke til den store forfaldne Vitskøl klosterkirke, og i 1643 blev det nuværende kirkerum på Vitskøl kloster indviet som kirke for Bjørnsholm sogn. I over 250 år fungerede kirken for egnen omkring både Overlade og Ranum.

Begge byer ønskede deres egen kirke, for det var besværligt at komme i kirke og besøge kirkegården, men hvordan skulle det kunne lade sig gøre?

Der var flere heldige sammentræf, der gjorde det muligt at samle kræfter nok til det store kirkebyggeri.

I disse tider gik stærke religiøse bevægelser gik over egnen, og det gav megen splid og strid. Sognepræsten Søe-Pedersen fik senere megen ros for hans evne at få alle kirkelige retninger til at slutte op omkring kirkebyggeriet. Det var også et heldigt sammentræf, at den daværende seminarieforsstander P.Taaning var kommet til Ranum, for han var meget afholdt. I disse personer var der 2 ildsjæle til at gå foran i det vanskelige kæmpearbejde, der var med at skaffe pengene og dernæst at få kirken bygget.

*Erik Knudsen, menigheds-
rådsmedlem og kirkeværge*

Seminarieforstander P. Taaning har givet sin beskrivelse af forløbet:

"I Foraaret 1903 blev der af Sognepræst N. M. Søe-Pedersen og Seminarieforstander P. Taaning rejst en Bevægelse i Ranum for Opførelsen af en Kirke for Bjørnsholm nordre Sogn. Da Tanken vandt nogen Tilslutning, gik Sognepræsten personlig fra Hjem til Hjem for at indtegne Bidragsydere, og i Løbet af en Uges Tid var det fornødne Beløb sikret. Der blev saa af de indtegnede Bidragsydere valgt en Komité til at varetage det fornødne og forestaa Kirkens Opførelse, og allerede i Maj blev Indsamlingen påbegyndt. Komiteen bestod af Sognepræsten (Formand), Seminarieforstanderen (Kasserer), Førstelærer Kr. Bro, Gaardmand Chr. Mouritsen, Tømrer Kakre(?), Gaardmand og Bager N. C. Nielsen, Købmand And. Thorhauge og Husmand N. Christensen Busk, alle af Ranum.

- En Deputation, bestående af Sognepræsten, Seminarieforstanderen og Husmand N. C. Busk blev sendt til Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsenet og opnåede Ministerens Løfte

om et Tilskud af Statskassen om ca. 5 Aar. En Arkitekt blev antaget, Tegninger udfærdigede, indsendte og godkendte; den fornødne Grund til Kirke og Kirkegaard købt, undersøgt og godkendt; en del Materialer erhvervede o.s.v.

– Imidlertid afgik den antagne Arkitekt (Wiinholt af Viborg) ved Døden, og Arkitekt C. M. Smidt af København tegnede en helt ny Kirkebygning, til hvis Enkeltheder han delvis tog den gamle Klosterkirke i Vitskøl til Forbillede. – Godkendelsen af disse ny Tegninger trak så længe ud, at Kirkens Opførelse derved blev forsinket 1 Aar.

I April 1907 var Pengesagerne ordnede. I Ranum med Rønbjerg og til Dels Munksjørup var der indsamlet ca. 10.000 Kroner, (hvoraf 500 fra Ranum Sparekasse), af Statskassen var bevilget 18.500 Kroner; fra nogle særlige Bidragydere (tidligere Seminarieelever, Løgstør Bank og Sparekasse o. s. v.) var der indgået ca. 1000 Kr. Senere bragte en Indsamling i Næsby ca. 600 Kr., og ved en Basar skaffede en Damekomité ca. 2000 Kr. – De indsamlede Pengemidler indbragte i Renter ca. 1000 Kr. – Og efter Kirkens Opførelse indbragte en ny Indsamling i Ranum ca. 2.800 Kr. til Dækning af det Underskud, som var opstaaet ved, at en del Udvidelser og Forbedringer var foretaget, efter at Planen var lagt. Man havde bl.a. købt mere Jord mod Øst, saa Kirken kom til at ligge højere, forlænget Kirkeskibet, ladet Spiret tække med Kobber og Kirkens Gange belægge med Mursten, i stedet for det projekterede Cementgulv.

I Løbet af Vinteren 1907 – 08 blev alle forberedende Arbejder udført, Materialet bragt paa Plads, Grunden støbt o. s. v. – Den 23. Juni 2008 blev Kirkens Grundsten højtideligt nedlagt. I Grunden blev indmuret en Kapsel, som bl.a. indeholdt et Papir med forskellige Oplysninger om Kirkens Tilblivelse m. m. – Dets begyndelse lyder:

”Aar 1908, i Kong Frederik den Ottendes 3. Regeringsaar, den 23. Juni, nedlagdes Grundstenen til Ranum Kirke.

Biskop over Sjællands Stift var da Dr. Th. Skat Rørdam.

Biskop i Viborg Stift var Lic. Theol. A. S. Poulsen.

Provst for Slet Herreds Provsti var J. Fich.

*”Den 23. Juni
2008 blev Kirkens
Grundsten højtide-
ligt nedlagt.”*

Forstander for det kongelige Statsseminarium i Ranum var P. Thaaaning.

Sognepræst for Bjørnsholm og Malle Menigheder var M. M. Søe-Pedersen.”

Derefter følger Komitémedlemmernes Navne, som er anført foran, og forskellige Oplysninger om Arkitekt, Haandværkere m.m.(f. eks. at Ranum By paa dette tidspunkt havde omtrent 700 Indbyggere), hvorefter Dokumentet slutter med ordene: ”Gud lade det blive til rig og evig Velsignelse for Ranum Sogn!”

Kirkens Indvielse fandt sted den 23. Maj 1909. Biskop A. S. Poulsen foretog Indvielsen. Tilstede var foruden Herredets Provst og Præster, Departementschef Damkier, Herredsfoged Boss, Kirkens Arkitekt Smith, Murermester Slot-Møller og Snedker Hedegaard m.fl., ligesom alle, der havde ydet et Bidrag til Kirken, var indbudt.

Ranum kirke står i dag flot med sine 2 tårne og med træk fra cisterciensernes Vitskøl klosterkirke fra 1158 og udstyret med bl.a. Niels Larsen Stevs enestående dejlige alterbillede og et fantastisk orgel. Vi er meget glade for vor kirke og viser den stolt frem for mange, der ofte kommer kørende langvejs fra for at se den.

”Gud lade det blive til rig og evig Velsignelse for Ranum Sogn!”

Historien om de 2 tårne

Af Ulrik Holm

"Hvorfor har Ranum kirke to tårne?" Det spørger folk som kommer til byen ofte om. Er det noget symbolsk, noget med tvillinger – Nej! Og i øvrigt var Absalon og Esbern Snare jo heller ikke tvillinger, selv om Grundtvig skrev: "Axel og Esbern var brødre to, tvillinger bedre på jord ej gro!"

Historien om de to tårne tager sin begyndelse en gang midt i tyverne, da det på et provstesyn blev besluttet at tage tagrytteren/spiret med klokken ned. Den himmerlandske blæst var for stærk og trækonstruktionen var for dårlig, på det daværende spir, som kirken var født med. Spiret var ved at synke og dermed ødelægge tagkonstruktionen.

Derfor blev det på et menighedsrådsmøde 21. maj 1926 vedtaget, at bemyndige kirkeudvalget til at indhente tegninger og overslag til bygning af et kirketårn med ligkapel ved Ranum kirke. Da arkitekt, C. M. Smidt ikke havde tid, blev det domarkitekt Harald Lønborg Jensen, som påtog sig arbejdet. Der blev i alt udarbejdet 7 forslag. Både med et tårn og med to tårne.

Det blev på et møde 22. februar 1927, på baggrund af de indkomne tegninger og overslag angående bygning af et tårn med ligkapel ved Ranum kirke, besluttet: "... at bemyndige kirkeudvalget til, så snarest vejerforholdene tillader det at tage spiret ned og ophænge klokken i et tømmerstativ på kirkegården." Desuden vedtoges det, at indbyde alle sognets beboere til et møde på Afholdshotellet hvor der skulle redegøres for byggeplanerne, og hvor stemningen overfor byggeforslaget kunne blive undersøgt.

På et møde 23. maj 1927 blev der orienteret om, at ministeriet havde sagt god for planerne om, at der blev bygget 2 tårne ved kirken. Så kunne der blive et kapel, et våbenhus, et dåbsværelse og en menighedsrådssal. Arkitekt Lønborg Jensen havde udar-

Ulrik Holm, formand for menighedsrådet i Ranum

bejdet endelige tegninger, beskrivelse og overslag over arbejdet lydende på kr. 40.500,00. Menighedsrådet vedtog enstemmigt, at godkende de udarbejdede tegninger og overslag, og at der skulle indsendes andragende til ministeriet vedrørende godkendelse af arbejdet, samt statstilskud til at dække en del af udgifterne. Derudover var der brug for et lån på så lang sigt som muligt, til at dække resten af udgifterne.

Herefter blev spiret taget ned af N. Selgen for en sum af kr. 250,00 på betingelse af at der blev ført tilsyn med arbejdet.

I forbindelse med den heftige debat der var om tårnbyggeriet blev der lavet en sang skrevet af seminarielærer Jonas Johnsen.:

De tvende Kirketårne

Hvis du om en syv otte år
når du besøger Ranum, får
på et par kirketårne øje,
så vid, at dette tårnepar
til megen tvedragt årsag var,
til pennefejder og skærmydsler drøje.

Før man sig noget foretog,
man kaldte folket sammen og
fortalte, hvad der var i gære.
Og man på mødet talte om,
At rejse tvende tårne, som
til pryde for by og kirke vilde være.

Man vist omtrent som sådan sa:
"Hvorfor skal Ranum ikke ha'
en kirke, hvoraf vi har lov at prale".
Og ingen af dem tænkte på
– et forhold, som man ofte så –
Man selv et gode kan for dyrt betale.

Hr. Johnsen brat i Harnisk fo'r
og vækked folk med disse ord:
"Byg - men betænk først kirkeskatten,
og husk, at men om vint'ren må
på gade rundt i pløre gå
og sejle i skidt til over hatten.

Oprindelig man nøje lod
sig med et kirkespir, som stod,
indtil det ikke kunde mere,
så måtte spiret pilles ned
og noget rejses i dets sted,
hvad dette noget så end skulde være.

Vi begge deler evner ej,
gør først i stand hver dårlig vej
og byg så kirketårne siden".
Det hued ej Provst Westergaard,
han rystet sine sidste hår,
og derpå drog mod Jobansen han i striden.

Jeg som løsning foreslår,
at både vej og tårn vi få
og lader kirkestriden fare.
Og tårnene skal knejse som
et klart og synligt vidne om,
vi har en Absalon og Esben Snare.

Herefter blev der holdt stormøde 17. juni 1927 på Afholdshotellet hvor der var mødt 88 personer op. Provst Westergaard redegjorde for tårnbyggeriet og lærer Hansen berettede om ministeriets udtalelse om statsstøtte. Sognefoged Mads Madsen var dirigent i de forhandlinger der fulgte efter. Flere borgere gav udtryk for deres holdninger til byggeriet. En seminarielærer Jonas Johnsen ville hellere anvende pengene til veje. En af "de stærke" fra Indre Mission, med støtte fra en "stærk" missionær fra Farsø udtalte: "Det ved jeg da, at kirketårne ikke kan frelse mennesker" hvortil provst Westergaard tilføjede "At heller ikke missionærer kan frelse mennesker"

Byggeriet blev vedtaget med 55 for og 32 mod og 1 blank.

Det blev besluttet, at kobber fra spiret skulle sælges for kr. 0,72 pr. kg.

20. december 1927 var der igen møde i præstegården om tårnbyggeriet. Man havde nemlig fra Ministeriet modtaget en skrivelse af 26. november 1927, hvori det meddeltes: "... at ministeriet ikke for tiden kan foreslå nogen bevilling af statskassen til tårnbyggeriet."

På et møde 2. marts 1928 var der et forslag fra folketingsmand Elgaard, om at indsende en ny ansøgning, om at få et statstilskud på finansloven af mindst kr. 10.000,00 til tårnbyggeriet. Det gav en del debat, som endte med en afstemning hvor 5 stemte for (J. P. A. Hansen, Chr. Jakobsen, Chr. Jensen M. Madsen og formanden) og 3 i mod (Chr. Sørensen, N. Haldrup, J. Pedersen).

Da der var blevet bevilget et statstilskud fra finansloven på kr. 10.000,00 til opførelse af de 2 tårne, ville man have en ny afstemning blandt beboerne. Den blev holdt den 15. juli 1929 på Afholdshotellet. Provst Westergaard fremlagde sagen om tårnbyggeriet hvortil der var bevilget 10.000,00 fra finansloven i en toårig bevilling på kr. 5.000,00 årlig.

Derefter blev Sognerådsformand lærer M. Nielsen valgt som dirigent, til at lede de livlige forhandlinger og forespørgsler om de økonomiske forpligtelser som tårnbyggeriet ville medføre. Der blev foretaget en afstemning om tårnbygningen skulle gen-

nemføres, der blev afgivet 84 stemmer, 78 ja og 6 nej. Underkrevet af Dirigent Lærer K. M. Nielsen.

Ifølge ministeriets skrivelse af 18. juni 1929 om tårnbyggeriet, ønskede man at få tilsendt tegninger og overslag. Tillige vedtoges det at forny det tidlige andragende om et lån af Stiftsmidlerne på indtil kr. 30.000,00 at forrente og afdrage med 5 % i 41 år.

Ministeriet skrev 15. august 1929, at: "... der nægtes tilladelse til at optagelse af et lån på kr. 30.000,00 til byggeriet." Det blev besluttet at lærer Hansen, Niels Haldrup og Formanden skulle rejse til København, for sammen med folketingsmand Elgaard, at forhandle med ministeriet om tilladelse til optagelse af det anførte lån.

I en skrivelse af 15. august 1929 havde ministeriet forlangt, at det indsendte forslag til tårnbygningen enten skulle reduceres, eller også, at et betydeligt beløb, skulle indsamles.

En deputation havde været i ministeriet, der lovede, at når der sendtes en ny fremstilling af sagen med garanti for, at udgifterne ikke overskred overslaget ville forslaget blive godkendt.

Arkitekt H. Lønborg Jensen blev anmodet om at udarbejde beskrivelser og arbejdstegninger og det vedtoges, at: "... når disse foreligger, vil menighedsrådet indbyde byens bygningshåndværkere til en sammenkomst og tilbyde dem, at overtage arbejdet i fællesskab."

Det vedtoges at betale deputationens rejseudgifter over til ministeriet på i alt kr. 120,00.

Herefter blev der indkaldt til licitation. Hvor lokale og udenbys håndværkere gav tilbud og 7. januar 1930 kunne det offentlig gøres hvem der havde fået arbejdet:

Niels Sørensen, Ranum: Murerarbejdet.

Bertil Pedersen, Års: Tømrer og snedkerarbejdet.

Jens Pedersen, Ullits: Vinduer.

L. Larsen og Andersens enke, Løgstør: Blikkenslagerarbejdet.

Oluf Johansen, Ranum: Malerarbejdet.

Levering af materialer.:

Marinus Vestergaard: Uharpet grus.

Arbejdsmand Chr. Jensen: Harpning af grus.

*"... der nægtes tilladelse
til at optagelse af et lån på
kr. 30.000,00 til byggeriet."*

Vognmand Chr. Jensen: Kørsel.

Løgsted kalkværk: Kalk

Chr. Bech: Mursten, molersten og cement fra Portland.

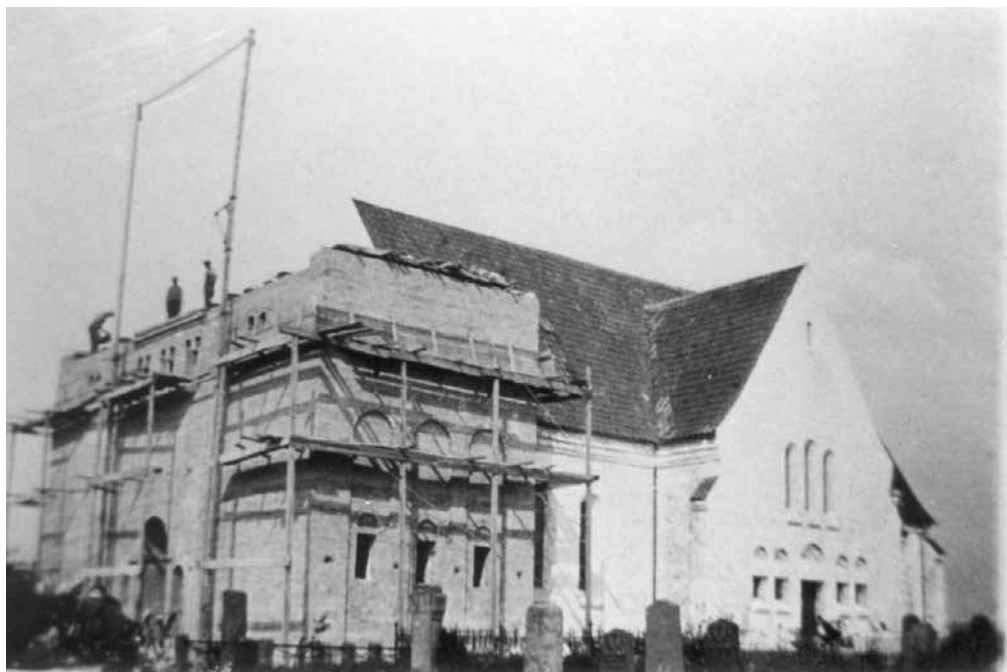
Års dampteglværk: Munkesten.

Under forudsætning af, at der af de pågældende håndværkere, kunne stilles en kaution på 20 % af tilbuds beløbet, og underskrives en kontrakt, som menighedsrådet udarbejdede, ville menighedsrådet sende kontrakten og overslaget til kirkeministeriet og søge om tilladelse til at låne det beløb som byggeriet overskred de kr. 10.000,00 som var bevilget på finansloven. 20. marts 1930 godkendte kirkeministeriet byggeriet af de to tårne.

Man henvendte sig til stiftskassereren om mulighed for et forskud på lånet.

Efter endt licitation kunne byggeriet gå i gang.

For at tårnene kunne være en markering for hele sognet blev der hentet sten ind fra markerne og fra Næsby strand blev der hentet de to store sten, som er hovedhjørnestenene.

Menighedsrådet spurgte murer Niels Sørensen om han ikke kunne lave et par hoveder til at sætte over døren til kuppet, hvortil han svarede "de ka a æ!". Næste dag sad der to hoveder over døren. Da menighedsrådsformanden spurgte Niels Sørensen hvor han havde de hoveder fra svarede han blot: " A jawed lie fjæset nier i en klat cement å så var modellen der"

Der havde været afholdt en kirkebasar for at indsamle penge til møbler til tårnsalen og en lysekrone til kirken i alt blev der indsamlet kr. 2759,93

Efter endt byggeri viste det sig at byggeriet beløb sig til kr. 40.062,10

Siden har Ranum kirke knejset på Ranum bakken som var-tegn for by og land, det vil den gøre i generationer fremover, flot og stolt.

Kirketårnene blev indviet palmesøndag den 29.marts 1931.

Ranum kirke anno 2009

Alterbilledet i Ranum kirke. At blive grebet.

Af Ninni Lodahl Gjessing.

Ranum har en prægtig kirke, og noget af det mest forunderlige ved den, er den store fresko på altervæggen, som Niels Larsen Stevns malede i 1921.

På afstand fremtræder billedet flot, tæt på er det gribende. Har man haft den glæde at stå tæt ved det, søndag efter søndag, år efter år, til højtider og begravelser, er man grebet af det.

Af dets klarhed, dets renhed og dets dristighed

Det dækker hele endevæggen bag alteret, og efter sigende har kunstneren malet det på 14 dage. Om morgenen pudsede mureren det stykke væg, som Stevns skulle male den pågældende dag, idet selve ideen med freskoteknikken er at male på det våde puds. Det indebærer, at farven får en meget større dybde og styrke sammenholdt med en transparent karakter.

Dette er netop en stor kontrast til kalkmaleriet, der altid males på tørt puds, hvorved farven ikke kan trænge ind i væggen på samme måde, som den kan i en fresko.

Billedet har en klar opbygning. I det nedre del af fresken befinder vi os i den jordiske sfære, der er holdt i en mørk blågrøn tone, som er en afbildning af Ranum by og omegn.

I den øvre del af billedet ser vi en ikonografi med Kristi genkomst i skyerne ledsaget af engle, der blæser i basuner, hele seancen er holdt i gyldne solopgangsfarver.

Og på jorden – i Ranum – kaster folk sig ned og hestevogne kører af sporet i bare forskrækkelse over dette himmelske syn. Affekten skyldes ikke frygt, men ren og skær overraskelse.

Det er et grundtvigsk billede, med en mild dommer, der kommer i skyerne, og hver gang vi i Ranum kirke synger Grundtvigs salme 'Rejs op dit hoved, al kristenhed', så er det som om Stevns pensel har malet salmedigterens ord:

*Ninni Lodahl Gjessing,
tidligere sognepræst i Ranum*

*'Ej mer du gruer for dommedag,
du ved, din dommer har ført din sag
og fra sig selv den vundet'*

Billedet har endvidere stor effekt ved, at Stevns hele tiden maler en markant skygge i komplementærfarver, således at lysholdigheden i maleriet bliver maksimal, præcis som impressionisterne gjorde, om end endnu mere dristigt.

"Og på jorden – i Ranum – kaster folk sig ned og hestevogne kører af sporet i bare forskrækkelse over dette himmelske syn."

Desuden virker det dragende, at beskueren ikke bare er beskuer, men i stedet er en del af det, der foregår på billedet. Man kan nærmest gå ind i billedet ad de veje, der fører ind i Ranum, og på den måde bliver man en del af den virkelighed, som fresken postulerer.

Det er netop en gammel kristen tanke, som vi møder allerede i den første kendte kirkeudsmykning i Rom, hvor billedprogrammet bliver nutid, når det gennemleves i gudstjenesten af den kristne.

Niels Larsen Stevns kan så siges at være gået et skridt videre i tydeliggørelsen af aktualiteten ved at lade Kristi genkomst foregå lige her, hvor vi er.

Det var ganske imponerende og dristigt af sognets folk, at de fik bestilt dette freskomaleri af Niels Larsen Stevns, idet det har ændret kirkens indre betydeligt.

12 år tidligere stod den nye kirke i Ranum færdig, og der var tale om et byggeri, som både i det ydre og indre adskilte sig væsentligt fra vores nuværende kirke, idet arkitekten C.M. Smith ønskede at overføre træk fra det gamle Vitskøl Kloster til Ranum. Derfor blev kirken i 1909 bygget med spir uden tårne, som traditionen er i det cisterciensiske kirkebyggeri, ligesom de gølge hvide vægge, som skulle lede tankerne hen på den rette gudsdyrkelse og ikke distrahere den, der var søgt ind i kirkens rum, er et typisk træk fra Cisterciensermunkeordenen.

Men Ranum kirke var folkets kirke, så man lavede hurtigt væsentlige ændringer, først med fresken i 1921 og senere med de to tårne, der blev bygget til kirken omk. 1930, så den næsten fik domkirkekarakter i det vesthimmerlandske landskab.

Det fortælles endvidere, at lokale folk stod model til Stevns udførelse af engleskaren i skyerne, om det har sin rigtighed, og hvem de i så fald var, synes efterhånden at have fortabt sig i glemslen.

Men lige tydeligt, lige klart og lige dristigt, dengang som nu, er freskens budskab, for den, der træder ind i kirkens rum.

Kirkeklokkerne ved Ranum Kirke

Af Leon Toft Jensen

Ranum Kirke blev bygget i 1909 i romantisk stil som en afløser for den middelalderlige klosterkirke. Kirken er en korskirke og havde oprindeligt et spir på taget, hvor de to korsarme mødes.

Kirkeklokken, der er lavet af bronze, sad placeret i spiret, der i 1931 blev afløst af de to tårne. Indtil de to tårne var en realitet, var kirkeklokken anbragt i en klokkestol uden for kirken. I tårnene blev der placeret en klokkestol i hvert, og klokken blev anbragt i det nordre tårn.

I forbindelse med Ranum Sparekasses 100 års jubilæum den 1. maj 1972 forærede sparekassen Ranum Kirke en ny kirkeklokke ligeledes lavet af bronze, der blev placeret i det søndre tårn. Da kirkebetjeningen ikke manuelt kunne betjene to klokker samtidigt, skænkede sparekassen ved samme lejlighed installation af ringemaskine, kimemaskine og lugeåbningsanlæg.

Når klokken i det nordre tårn ringer, åbnes lugerne mod nord og vest. I det søndre tårn åbnes lugerne mod øst og vest.

Begge klokker er fremstillet af "De Smithske" i Aalborg.

Den ældste klokke er forsynet med følgende vers:

*"Når jeg ringer sogn og belg
stands o slægt, tænk og vælg
når der kimer mød til fest
for vor høje æresgæst."*

På klokken, der er skænket af Ranum Sparekasse i 1972, står følgende vers:

*"Opvågner alle dybe toner
til pris for mennesket forsoner."*

*Leon Toft Jensen,
menighedsrådsmedlem*

Ranum kirkes orgler

(Baseret på to artikler fra Ranum Staten 1976.

Den sidste er af organist Hans Møller Kristensen)

Om orglerne, historisk set.

Da Ranum kirke blev bygget i 1909 var der selvfølgelig brug for et orgel. Det blev anskaffet af seminariet, og tjente ved uddannelsen af organister. Seminarieeleverne støttede sagen med indtægterne ved fodboldkamp og gymnastikopvisning.

Orglet blev leveret af orgelbygger A.C Zachariasen i Århus. Det havde syv stemmer på to manualer og blev i april 1910 leveret færdigt til brug med kobler, ekkokasse, elektromotor og ventilator. Gennem 65 år tjente det, sidst fra pulpituret i nordre korsarm, trofast sine opgaver, men blev dog stærkt præget af alder og slid. Det befinder sig her i 2009 på seminariets loft, hvor det er opmagasineret.

Det nye, nuværende orgel blev festligt indviet 6. April 1975 ved biskop Johs. Jacobsen, Viborg. Med sine alsidige og gode klangmuligheder medvirker det til at festliggøre de kirkelige handlinger.

Det nye orgel er bygget af orgelbygger Troels Krohn og Søn, Frederiksborg Orgelbyggeri, Hillerød. Dispositionen til det er udarbejdet af organisterne C. Riess, Frederikskirken, København, og H. Møller Kristensen, Ranum. Pulpitur og facade er opbygget i egetræ af snedker Alex Christensen, Ranum.

Om orgler og orglet i Ranum kirke.

Orglet, instrumenternes dronning, er af format det største af alle instrumenter.

Tonen dannes i orgelpiben ved anblæsning af spilleluft. Lyden opstår i samme øjeblik en tangent trykkes ned. Hver tone har sin pibe og sin tangent. Forbindelsen mellem tangent og pibe formidles gennem et sindrigt system af tynde træribber, kaldet "abstrakter". De piber man ser på orglets forside, facaden, udgør en ringe del af det samlede antal, som i Ranum kirkes

orgel ligger på omkring 1800. De fleste spilles med fingrene på tre manualer (altså rækker af tangenter). Mange piber, særlig de største, spilles med fødderne på pedalerne.

En piberække i manualet eller pedalet kaldes en stemme. Stemmen består altså af mange piber af ulige længde. Tonen bliver højere, jo kortere piben er. Ranum kirkes orgel har 26 stemmer. Da piberne i de forskellige stemmer er forskelligt byggede, afstedkommer dette helt forskellige lydfrembringelser. Stemmerne har forskellige navne.

Piberækkerne bringes i funktion ved at man trækker i et registertræk. Det er stor kunst at bruge de forskellige stemmer rigtigt og sammensætte dem, så den rigtige lydeffekt opnås. Dette kalder man at registrere. To organister ville ikke registrere gudstjenestens orgelmusik ens ved det samme orgel. Noderne giver sjældent registreringsforslag.

I mange århundreder har orglet været kirkernes særlige instrument. Gennem sin evne til at mætte et stort rum med sin klang og skabe en fortættet stemning i alvor og fest er det som skabt hertil. Det kan prælude og ledsage menighedssang, akkompagnere solo eller kor, udføre processionsmusik og postludier.

Ranum kirkegård

Af Inger Holmgaard

Ranum kirkegård blev indviet den 18. juni 1909, ved en barnebegravelse af Meta Marie Fragtrup som blev 8 måneder gammel. Begravelsen blev foretaget af stedets sognepræst Søb-Pedersen, som derved erklærede kirkegården for indviet. Gravstedet hvor Meta Marie ligger begravet er stadig i familiens eje, og gravstedet ligger sydøst for kirken.

Kirkegården var oprindeligt på ca. 10 000 m². Der er løbende foretaget omforandringer af kirkegården. Der har været bøgehække om gravstederne. Senere blev der plantet tujahække, og fra 2003 til 2007 er alle hække igen skiftet, hvor gravsteder og gange er rettet til, så godt som det har ladet sig gøre. Hvor det har været muligt er gangene blevet bredere, og det er derfor lettere at komme omkring med kister, redskaber med mere. Hækkene omkring gravstederne er nu af taks. (Der er brugt ca. 16.000 planter.).

Gangpartiet op mod kirken fra hovedlågen ved Vestergade har også fået omforandringer gennem årene, og i dag fremstår det med en bred gang af chaussésten. De senere år har kirkegården også mærket ønsket om nye gravsteder så som begravelser hvor kister ligger i græs. Dette blev gjort muligt med køb af et stykke jord øst for kirken. I 1988 blev den første begravelse foretaget på den nye afdeling af kirkegården, hvor der var blevet tillagt ca. 6000m² mere jord.

På hele den nye del af kirkegården er alle gravsteder med græs, og der er forskellige måder at få gravsteder på. Der er gravsteder hvor der kun er plader som ligger helt fladt i plænen. Andre vælger små gravsteder hvor der kun er et lille bed foran stenen. Disse gravsteder er blevet meget brugte, da der ikke er så meget vedligeholdelse af disse, og tit bor de pårørende ikke lige i nærheden. Da det er gravsteder med græs, som tit bliver brugt i dag, er det besluttet at der skal laves nogle gravsteder med græs på den gamle del af kirkegården.

*Inger Holmgaard,
graver*

I dag er der plads til ca. 1300 kister på kirkegården. På den nye del af kirkegården længst mod øst, er der ryddet en del buske og træer væk, så det har været muligt at få plads til at lave en mindelund. Nu er alle de gamle gravsten sat derhen. Således at det nu er gjort muligt, at finde næsten alle de gravsten, som har været brugt på kirkegården.

Kirkens restaurering i 1999

Af Kristen Winther-Sørensen

Forud for restaureringen var der et længere planlægningsforløb, hvor et nyt altertæppe, samt afrensning af kirkens vægge blev bestemmende for den videre plan.

Kirken blev ca. 15 år tidligere behandlet indvendigt med plasticmaling. Denne maling blev fjernet med en metode som den lokale murermester Hans Aage Larsen udviklede i samarbejde med nationalmuseet. Metoden gik ud på at klæbe ostelærred på de malede vægge og derefter smøre lim på fladerne. Efter tørring var det muligt at trække malingen af sammen med lærredet.

På grund af plasticmalingens tætte overflade viste det sig, at en stor del af pudset i hvælvingerne sad så løst, at det nemt kunne være faldet ned i kirken. Det var den første uforudsete vanskelighed som medførte, at en stor del af vægge og hvælv måtte pudses om.

Menighedsrådet indkaldte forslag til altertæppe fra fire vævere. Opgaven blev med stor enighed overdraget til Esther Bové Reintoft, Ny Solbjerg. Esther Bovés forslag anvendte de samme farver som er i alterbilledet, og er anvendt så de – sammen med det løse tæppe udenfor alterskranken – virker som en genspejling af farveforløbet i billedet.

Gulvet i koret viste sig, da det gamle tæppe blev fjernet, at være sammensat af forskellige brædder, så det blev vedtaget at forny det. Det samme gjorde sig gældende med hensyn til gulvet

*Kristen Winther-Sørensen,
tidligere menighedsrådsformand*

i skibet. Begge steder blev der lagt gulv af brede planker af douglas. Snedkermester Holger Welling fik overdraget dette arbejde.

Som det først var meningen med gulvene, var det planen at afslibe korsarmens mursten. Det viste sig af stenene var så fulde af lufthuller og urenheder, at resultatet ikke ville blive så godt. Samtidig var der op til 10 cm. forskel på bredden af gangarealet, så en omlægning og fornyelse blev resultatet. Der blev anvendt håndstrøgne mursten fra Egersund Teglværk.

Arkitekten anbefalede en nærmere undersøgelse af nogle revner i hvælvingerne, hvilket medførte, at der blev konstateret, at trykket fra taget pressede murene fra hinanden, og ikke som det skulle, blev overført lodret.

Det skyldtes en konstruktionsfejl i tagkonstruktionen. Der blev derefter opsat et system af wirer, som skulle rette fejlen.

Ifølge ingeniøren er mange kirker med hvælvinger behæftede med den samme fejl. Det har på grund af hvælvet ikke været muligt at anvende det kraftige tømmer, der normalt ses i kirker med fladt loft, hvorfor man satte tømmeret diagonalt fra remmen til spærene, hvorved trykket blev forkert.

Alle kirkens stole blev forsynet med nyt stof med en farve, der matcher med både alterbillede og tæppe. Dette arbejde blev udført af møbelpolstrer Poul Poulsen, Skive.

Efter ekskursioner til andre kirker fandt menighedsrådet frem til en lyskrone, der, sammen med tilsvarende lampetter, ville kunne fuldende det indtryk af enkelthed, som kirkerummet i øvrigt udstråler. Resultatet blev en grenkrone med 16 kertepærer samt 6 3-armede lampetter fra fa. Scanmetal i Tønder.

I korets nordside var der siden kirkens opførelse et rum på samme stør-

relse som præsteværelset. Der blev fra stiftøvrigheden givet tilladelse til at lave en dør fra koret til dette rum, samt bygge gulv og loft derinde. Rummet skulle efterfølgende bruges til kirkens boks med altersølv, samt til materialer.

Kirkemaler Johs. Bæch fastlagde i samarbejde med malermeester Jørgen Nielsen, Farsø, farver i kirken. Dette arbejde blev udført med hensyntagen til alterbilledet og således at helhedsindtrykket udtrykker ro og balance.

Hele restaureringen blev styret af arkitektfirmaet Niels Krogh Madsen, Aars, med arkitekt Svend Andersen som aktiv tilsynsførende.

Det økonomiske grundlag for den store restaurering var den sum, som kirken arvede 15 år tidligere. Arven var behæftet med en klausul om, at summen skulle anvendes til kirkens og kirkegårdens forskønnelse. Beløbet var i årenes løb, med renter, blevet til ca. 1.2 millioner kr.

På grund af de mange uforudsete udgifter, blev den samlede sum for restaureringen ca. 2.5 millioner kr. De resterende penge blev bevilget som lån i stiftøvrigheden.

Kirken blev genåbnet efter renoveringen med en gudstjeneste 3. søndag i advent, 16. december 1999.

Efterskrift

Af John Vestergaard

Nu handler det her festskrift jo om Ranum kirke. Jeg vil, som en afrunding, overveje hvad kirken mere bredt forstået, egentlig er for en størrelse. Og det spørgsmål kan man jo selvfølgelig besvare på forskellig måde. Nogen vil sige, at kirken det er da den bygning der ligger i den sydlige ende af byen. Og det er selvfølgelig rigtigt nok. Men kirken er også noget helt andet end et hus. Kirken er menighed af brødre og søstre. En menighed man bliver medlem af ved at blive døbt.

Kirken skriver salmedigteren Grundtvig om i en af sine salmer:

"Aldrig dog glemmes mer i Nord
kirken af levende stene,
dem, som i kraften af Guds Ord
troen og dåben forene!
Selv bygger Ånden kirke bedst,
trænger så lidt til drot som præst,
Ordet kun helliger huset."

Grundtvig skriver om, at kirken er bygget af levende stene. Det kan godt lyde lidt kryptisk, men "de levende sten" betyder simpelthen de kristne mennesker. Og Grundtvig forklarer, på den fortættede måde, som han mestrede til fulde, hvordan man bliver en levende sten. Det gør man ved, at forene troen og dåben. Når man er døbt, så er man døbt. Hvad så med troen? Jo, troen eller tilliden kommer af "Ånden" og "Ordet". "Ånden" henviser til, at det er vor Herre selv, som bygger kirken gennem Helligånden. Og "Ordet" er det man kan få at høre i kirken, det glædelige budskab, evangeliet, om Guds kærlighed. At Ordet skal lyde er altså først og sidst grunden til at vi bygger kirker. For hvis vi ikke hører om hvad Gud har gjort for os, så kan vi ikke fatte tillid til ham.

*John Vestergaard,
sognepræst*

